

TUTKIMUKSEN TUEN JA HALLINNON VERKOSTO – TUHA

Lausunto TATTTI-työryhmälle EU:n tietosuoja-asetuksen kansallisesta soveltamisesta
27.6.2017

VERKOSTOSTA

Tutkimuksen tuen ja hallinnon verkosto (TUHA) kokoaa yhteen suomalaisissa yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja muissa tutkimusta tekevissä organisaatioissa työskentelevät tutkimushallinnon asiantuntijat. TUHA-verkostoon kuuluu yli kolmensadan henkilöjäsenen lisäksi myös muita valtakunnallisia verkostoja (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto SYN, AMK-TKI-johtajat, Finn-ARMA,

Tohtorikoulutusverkosto). Se toimii kymmenen eri aiheita käsittelevän alaryhmän kautta.

TUHA-verkosto edustaa kattavasti suomalaista tieteellistä tutkimusta tukevia ja palvelevia asiantuntijoita. Roolinsa kautta sille on muodostunut syvälinen käsitys suunnasta, johon tieteellistä tutkimusta tukevat järjestelmät ja palvelut ovat tutkimuksen ohella kansainvälisesti kehitymässä.

NÄKEMYKSIÄ EU:N TIETOSUOJA-ASETUKSEN KANSALLISEEN SOVELTAMISEEN

YLEISESTI

TUHA-verkosto haluaa omaan asiantuntemukseensa perustuen ottaa kantaa joihinkin tieteellisen tutkimuksen tekemisen edellytyksiin vaikuttaviin yksityiskohtiin EU:n tietosuoja-asetuksen kansalliseen soveltamiseen liittyen.

Verkoston näkemykset pohjautuvat seuraaviin alkuoletuksiin:

- Tiede on kansainvälistä. Huipputason tieteellinen tutkimus edellyttää aktiivista yhteydenpitoa ja tietojenvaihtoa eri puolilla maailmaa oleviin kollegoihin.
- Digitalisoituminen muuttaa nopeasti ja voimalla tieteen tekemisen tapoja.
- Avoin tiede ja siihen kytkeytyvä tutkimustiedon jakaminen on kansainvälisessä tiedeyhteisössä vahva trendi.
- Tutkimuksen tuen ja palveluiden kaikkia osa-alueita automatisoidaan hyödyntäen useita lähdejärjestelmiä. Näin toisaalta lisätään tutkijoiden tutkimukseen käytettävissä olevaa aikaa ja toisaalta mahdollistetaan tutkimuspalveluiden asiantuntijoiden työpanoksen käyttäminen vaativampiin tehtäviin.

Yleisesti TUHA-verkostoa huolestuttaa suunnittelussa valittu linja, jossa jätetään käyttämättä tietosuoja-asetuksen tarjoama mahdollisuus sääntelyn modernisointiin. Vaikuttaa siltä, että nykytilanne pyritään säilyttämään ilman erityistä yksilöityä syytä. Ei myöskään oteta huomioon kuinka ihmiset jo nyt käyttävät teknologiaa eikä millaista toiminnallisuutta ja käytettävyyttä he järjestelmiltä edellyttävät. Myös tietosuojalainsäädännön on elettävä ajassaan. Valittu kireä linja antaa tarpeetonta etua kansainvälisille verrokeille.

Tietosuoja-asetuksen toimeenpano ei saisi kaventaa julkisuusperiaatteen tai tieteen vapauden toteutumista.

TUTKIMUKSEN TUEN JA HALLINNON VERKOSTO – TUHA

Lausunto TATTI-työryhmälle EU:n tietosuoja-asetuksen kansallisesta soveltamisesta
27.6.2017

YKSITYISKOHTIA OTETTAVAKSI HUOMIOON KANSALLISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

1. Tieteen uusiutumisen kannalta peruslähtökohta on, että tieteelliset tulokset ja niiden tekijätiedot ovat julkisia ja vapaasti jaettavissa. Tietojen sujuva liikkuminen rekisterien välillä tekee mahdolliseksi tieteen avoimuuden ja julkisuuden toteutumisen. Tutkijat meritoituvat ja saavat mainetta, kun toiset tutkijat viittaavat heihin ja hyödyntävät heidän tutkimustuloksiaan. Tutkijoiden urakehitys sekä menestyksenkäs tutkimusrahoituksen saanti riippuu keskeisesti heidän meriiteistään.

Tutkimustulosten esittäminen, niihin viittaaminen sekä tutkimusrahoituksen hakeminen ovat jo suurelta osin siirtyneet sähköiseksi. Tekijä-, julkaisu-, ja muut tutkimusta kuvailevat tiedot ovat ristiinkytettyjä ja tutkijoiden itsensäkin rutiininomaisesti hyödyntämiä kansainvälisissä ja kotimaisissa palveluissa.

Suomen kireä linja tietosuoja-asetuksen toimeenpanossa voi vaarantaa tutkijanuran edistymisen. Se myös asettaa suomalaiset tutkijat huonompaan asemaan kansainvälisiin kilpailijoihin nähden.

Tietosuoja-asetuksen toimeenpano ei saa rajoittaa tieteen julkisuutta tai haitata tutkimusprosessille keskeistä meritoitumista esimerkiksi estämällä tai rajoittamalla tekijätietojen käyttämistä.

2. Tutkijat noudattavat tieteen itsesääntelyyn liittyviä tunnustettuja ja kansainvälisiä eettisiä standardeja sekä hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) käsittelee suomalaisen tiedeyhteisön osalta tieteelliseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, tutkimusetiikkaa ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Tietosuoja-asetukseen liittyvillä säädöksillä ei tule puuttua tieteen itsesääntelyyn ja sen kautta kaventaa tieteen vapauden toteutumista.
3. Tieteen peruspilareita ovat tulosten falsifioitavuus sekä muun tiedeyhteisön tekemä tulosten vertaisarviointi. Tämän keskeisen toiminnon toteutuminen edellyttää pääsyä tulosten takana olevaan tutkimusdataan. Uudet säädökset eivät saa haitata tai estää tutkimustulosten riippumatonta verifointia ja toistamista.
4. Tieteellinen tutkimus on kansainvälistä ja rajat ylittävää. Teknologinen kehitys on tuonut tutkijoiden ulottuville suuria datamassoja. Niitä analysoimalla saadaan tuloksia, jollaisia aiemmin käytetyistä pienemmistä datoista ei pysty saamaan. TUHA-verkoston näkemyksen mukaan on varmistuttava siitä, ettei sääntely turhaan estä tai haittaa datan louhintaan ja suurten datamassojen käsittelyyn perustuvaa tieteellistä tutkimusta.
5. Tieteellinen tutkimus henkilö tietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyperusteena on turvattava. Tältä osin verkosto ei pidä suotavana kiristystä nykyiseen tilanteeseen nähden.

TUTKIMUKSEN TUEN JA HALLINNON VERKOSTO – TUHA

Lausunto TATTI-työryhmälle EU:n tietosuoja-asetuksen kansallisesta soveltamisesta

27.6.2017

6. Sekä tutkimushallinnolta että tutkijoilta vaaditaan nykyään paljon raportointia ja seurantaan esimerkiksi rahoituksen käytön tai erilaisten tutkimukseen liittyvien lupien osalta. Hallinnollinen työ on aikaa vievää ja tutkijoiden tapauksessa aika on pois tutkimukselta.

Digitalisoituminen tarjoaa paljon mahdollisuuksia automatisoida, sujuvoittaa ja nopeuttaa hallinnollista työtä sekä parantaa käyttökokemusta. Digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää mahdollisuutta siirtää sekä tutkijoiden että tutkimuksen tietoja automaattisesti rekistereistä ja varannoista toiseen ja näiden tietojen rikastamista tai kytkemistä muihin tietoihin. Tietojen siirtymisessä ei ole merkitystä sillä onko lähettävä vai vastaanottava järjestelmä aloitteellinen.

7. Organisaatioiden ja kansallisten tietovarantojen hyödyntäminen, integroiminen ja käyttö on oltava mahdollista tutkimuksen tukemiseksi. Jos tietoja ei voi tehokkaasti uudelleenkäyttää, tutkimuksen vaikuttavuus on uhattuna ja vaikuttavuuden mittaaminen vaikeutuu.
8. TUHA-verkosto haluaa kiinnittää huomiota tietosuoja-asetuksessa esitettyjen sanktioiden vaikutuksesta tieteen vapauteen. Jo sanktioiden uhka voi ohjata tutkijat tekemään tutkimusta, jossa pelkoa sanktioista ei ole. Niillä voi siten olla välillinen ja tarkoittamaton ohjausvaikutus, joka kaventaa merkittävästi tieteen vapauden toteutumista. Joskus jo tietojen arkaluonteisuus itsessään voi olla tutkimuksen syy.
9. TUHA-verkosto toivoo hallituksen esitykseen hyviä perusteluja kuvaamaan tietosuoja-asetuksen kansallisessa soveltamisessa tehtyjä valintoja.

Mari Riipinen

TUHA-verkoston puheenjohtaja
Yksikön päällikkö
Tutkimusedellytykset, Kehittämispalvelut
Turun yliopisto

+358 29 450 2669

marii@utu.fi

Walter Rydman

TUHA-verkoston koordinaattori
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy

+358 50 381 8521

walter.rydman@csc.fi